

[Alfred Jørgensen.]

laget for de forhold, der her er til drøftelse. Først skal jeg omtale spørgsmålet om mindretallets rettigheder.

For vort slægtled, hvis barndom faldt i skyggen af 1864, med tvangsfortyngningen af Nordslesvig og Köllerpolitikken med alt, hvad den indebar af udvisninger og forsøg på udryddelse af dansk sprog og undertrykkelse af dansk sindelag, blev genforeningen i 1920 den største begivenhed i vort liv. For os stod oplevelsen dengang som afslutningen på en tusindårig kamp mellem dansk og tysk, mellem godt og ondt. Skal vi nu i dag efter en menneskealders forløb gøre resultatet op, så er det dette, at befolkningen ikke blev skuffet i sine forventninger; hverdagen bragte opfyldelsen af de forhåbninger, som festdagen rummede. På eet punkt tog vi dog fejl dengang: vi stod ikke ved afslutningen af kampen mellem dansk og tysk i grænselandet; denne kamp går videre og vil gå videre i tiden, der kommer. Og på to punkter har udviklingen fået et andet forløb, end vi dengang kunne forudse; det er med hensyn til det tyske mindretal i Nordslesvig og det danske mindretal i Sydslesvig. Den landsdel, der vendte tilbage til Danmark ved genforeningen, var ikke blot udpint af krigen, med forsømte veje og forfaldne bygninger, men erhvervslivet var præget af forældede driftsformer. Landbruget, der i mere end en menneskealder havde nydt en stor toldbeskyttelse, var umoderne og ekstensivt, baseret på studehold og kornavl.

Med hensyn til told er der det ejendommelige forhold mellem dansk og tysk politik i Sønderjylland, at medens Bismarck brugte tolden til at knytte Sønderjylland som et landbrugsland til Tyskland, med en toldbeskyttelse for landbruget, så har Danmark ved sin toldpolitik gennem tiderne, med en toldgrænse ved Kongeåen, ligeledes været skyld i, at Sønderjylland blev økonomisk knyttet til Tyskland og gled bort fra Danmark. Medens byerne i kongeriget havde fordoblet deres indbyggerantal i den periode, da Sønderjylland hørte til Tyskland, var befolkningstætheden ved genforeningen meget lav dernede, i Tønder amt således helt nede på ca. 30 pr. km².

Ved genforeningen blev et omfattende reformarbejde sat i gang dels ved privat

initiativ, dels ved offentlige foranstaltninger. Landbruget blev intensiveret og omlagt til dansk driftsform med produktion af smør og flæsk. Bygningerne blev fornyet og udvidet, og ved udstykning blev oprettet talrige nye brug. Landsdelen gennemkrydsedes af et net af nye, moderne veje; Rømødæmningen blev anlagt, ved hvilken foranstaltning der opstod store grundværdier, som det også ved lovens vedtagelse blev påpeget af retsforbundets ordfører, min forgænger i dette høje ting, hr. Hans Hansen (Rørby), idet han gjorde gældende, at inddragningen af disse værdier i det lange løb ville give dækning for udgifterne til anlæg af dæmningen. Store afvandingsarbejder blev udført, og nye industrivirksomheder gav byerne vækst. En enkelt virksomhed som „Danfos“ på Als har givet øen et helt nyt ansigt. På det kulturelle område er der ofret meget på folkeskolen i disse år, og mange nye centralskoler er opført. Der er oprettet højskoler, ungdomsskoler og fagskoler af forskellig art. Biblioteksvæsenet er udbygget, og nye sygehuse er opført.

For det tyske mindretal var genforeningen et slag, som det tog tid at forvinde, selvom de økonomiske kriser i 20erne og 30erne gav det medvind. Ved krigen komme havde mindretallet opbygget et velorganiseret skolevæsen bestående af private og kommunale skoler, med eksamensskoler i købstæderne og et privat gymnasium i Aabenraa. Tyske sognepræster lønnet af den danske stat var ansat i købstæderne, medens frikirkepræsterne betjente de tyske menigheder på landet, og overalt havde mindretallet adgang til benyttelse af kirkerne. Gennem et vel udbygget organisationsapparat var der skabt sammenhold og stabilitet i mindretallets arbejde.

Alt dette ændredes dog ved besættelsen. Selvom betydelige kredse indenfor mindretallet opretholdt en loyal holdning overfor Danmark, var der andre, der svigtede; det gjaldt navnlig dem, der var knyttet til de tyske skoler og kredsene omkring disse, dem, der havde været elever i de tyske skoler og nu i stort tal meldte sig til tysk krigstjeneste, og dem, der var i stand til at drage økonomisk fordel af besættelsen.

Denne holdning fra mindretallets side viste sig at blive skæbnesvanger for tyskheden efter besættelsen, da mange af min-